

ni III, *NCL.*, 123.9); l'*InvLC* cita en un doc. de 1395 «per proveir los *pagos* e la salvatgina qui estan dins lo clos del castell reyal de Perpenya»; i en docs. de 1392, 1403, 1407 i 1410, així com en el poeta Stela; el *Vocabulari Cat.-Al.* de 1502 porta *pago*: pfau i el femení *paga*: pfawin (§§ 1417, 1408); Busa-N. (1507): «*pago*, *paga*: pavus, pavo» (E-II-2).

El que va escriure Desclot verament no podem assegurar-ho: «els defensors de Girona maten des de lluny, d'un dreter cop de ballesta, un cavaller malalt, que sehia en son lit, e que li stava un scuder devant, ab un ventall de ploma de *pabó*, per ostar les mosques» (§ 163): aquí *Col* preferíx aquesta lligó fundant-se en els mss. O i V, de fi i mj. S. XIV, però els mss. F i S, també valuosos (si bé del S. XV) porten *pago*, i altres dos d'antics suprimeixen el mot (deixant *ventall de ploma*) (*NCL.* v, 99.17, cf. vol. 1).

En el *L. de Sent Soví* (S. XV), on apareix sovint (13 cites, p. 240), hi ha casos segurs de *paó*, però també n'hi deu haver de *pago* (encara que en l'ed. *NCL.* CXV per tot s'hagi posat accent a la o, certament a tort); de vegades el plural assegura que es tracta de *paó*: «con se deven adobar *pabons* e faisans ---», 63.11. Però tant o més sovint apareix *pago* (p. ex. *paguó*, p. 90, n. 4) i repetidament amb plural en -os; combinacions com «*paguos* e capons» (65, § 3), pel contrast amb -ons de *capons* asseguruen que és *pagos*; «ocells se talen d'una guisa, enfora *pagos* e grues e hoques e ànets», «*pagos* e grues»; «si vols dar *paguos* ab alidem» (pp. 78.3f., 64.5f., 91.3 i molts més).

L'error de Grewe (publicador s'explica perquè en el text de Val. del mateix St. Soví sembla haver trobat alguns casos de plurals en -ós (a la manera rossellonesa): *ciurós tendres*, 220.58, *canamós* (221.78), però com que aquest rossellonisme és altament inversemblant en un text valencià, potser es tracta d'una lligó amb tilde de nasal poc visible, que caldria revisar; hi ha tilde poc visible en *mayar* 'menjar' (p. 94, § 50 i lín. 1), i *meyar blanch* (245.5f.) en el mateix text de Val. on ha trobat el suspecte *ciurós*. En altres casos deu accentuar malament, com en *pagos*; poc se sap del mot *blasquos* (p. 86, § 44, n. 5, i *blascho* en el text de Val.), per tant no hi ha raó per accentuar *blasquós*; en el de Val. troba *canamos* (p. 221, § 78) i ho accentua *canamós*, potser pensant en un mot com el cast. *cañamones*, però no hi ha res de cànem ni de llavors en això, car sembla tractar-se d'un plat de peix; el mateix Grewe identifica *canemàs* (p. 198, n. 26) amb 'calamars'; quant a aquell *canamos* és clar que és animal marí, car se cita després del *cipiat* (guisat de sépia) i *frexures de dalfi*; aqueixes receptes del text de Val. ens diu Grewe que corresponen a les §§ 201 i 217 del de Bna. i d'aquestes la segona és de com se deu «coure *calamàs* al forn» (p. 214) i en l'altre ens dóna receptes de «sapiat o *calemàs*» (p. 204). Sens dubte, doncs, la bona accentuació hauria estat *cànamos* (ll. CALĀMOS), i tant aquest com *blasquos* i com *pago* són segurament mossarabismes.

Com que modernament, en el Princ., és un ocell poc popular (de jardins i parcs), molts no coneixen una for-

ma ni l'altra, i ho diuen en castellà; d'altres ho eviten, usant *paó*; però és per coneixement, en general, llibresc (hi ha qui ha cregut que allò s'accentuava *pagó, no reparant en el plural). De tota manera la tradició de les formes vives no s'havia perdut del tot, en el Princ., ni pel que fa a *pago*: canta una goja: «La plana de l'Empordà / may ha duyt millor corona: / corona de raigs de llum, / trenats ab lliris i roses: / semblava un *pago* real / obrint sa florida roda», *Canigó* (VI, v. 361).

L'animal i el nom, en la forma *pago*, restà viu en el P. Val. i encara més a Mallorca: ja n'hi pogué haver algun en villes romanes; és versemblant que els sarraïns n'hi duguessin des de l'Iran i altres països asiàtics, i que alguns hi vagin criar en les alqueries d'aqueixos climes nostres bastant càlids. El trobem, fins i tot, a la toponímia mallorquina: *Es Pagos* en el terme de Porreres és prolongament d'una d'aquestes alqueries (mapa Masc. 2818); un gros terme rural de Manacor es diu *sà murterà des págo* (1964). Prohibició de *menjar pagos* en un doc. de 1420 (*BSAL* II, 222b).

I n'hi tenim força dades literàries: «Sumari del Refresc: Primo, 100 vaques, més 200 moltons, més 200 parell de gallines, més 7 parells de *pagos*, més 500 quartans de oli ---», Joan O. Gomis, a. 1542; en una faula de G. Roca i Reus (1793-1852): «es *pago* ab so corp un dia / se provaren a volà, / aquest a s'altre deixà / —devés mitx camí seria— / y vaent que l'escèdia, / li va dir per quedar bé: / —Negre brut! no permetré / es que tu voles ab mi»; «si espera que ponga / sa gallina que ja grufa, / pendrà --- son propi estrago: / fassa sa volta des *pago*, / qu'en mirar-se es peus, s'arrufa» (Bover, *BiEscrBal.* II, 279.2.10); «havia posat una lloca pupuda, sa cosa més preciosa; / i en Toni baldat, un bergantell tocat de sa mà de Déu --- anava en darré ferm d'aquella gallina, que *pareixia un pago* ---», Coloma Rosselló (*Valdemossines*, p. 63).

No tant, però autèntic, en el P. Val.; JRoig ha observat la pota bestialíssima i llejta del soberg animal: «La novença / torna's ufana, / com *pago* vell / mirant-se bell / —roda ben alta!— / dels peus sa falta / nunca mirant» (*Spill*, 2327); «*pago*: pavo, -onis», OPou (*TbPu*, 46); no en CRos però sí en Sanelo «*pago*: pavón» (II, 42v^o).

No és forma pròpiament castellana, car si bé apareix en inv. arag. de 1403 i 1469, i en els Furs arag. de c. 1300 i de Terol, es pot creure que sigui manlleu del català antic; les formes pròpiament castellanen són *pavo* [c. 1495], i l'antiga *pavón*, de bastants textos medievals (PAVO, DCEC/DECH). Com ja vaig indicar llavors, hi ha en llatí PAVO, -ONIS (la forma que ha restat en les altres llengües romàniques), però també PAVUS, -VI, que no sols es troba a la baixa època, sinó també en el període arcaic (Thielmann, *Philologus*, XLII, 372; Walde-H.). És clar, doncs, que *paó* ve d'aquella, i *pago* d'aquesta (ni pensar en una anòmala conservació del nominatiu). I d'altra banda salta a la vista que el cat. *pago* és una supervivència del mossàrab, que es mantingué en el P. Val. i a Mallorca: l'aplicació ulterior del nom del bell animal al deforme